

„Na skautovu čest možno spolehnout“
(První bod Zákona dle B-P)

Zdeněk Navrátil

POKORA I SEBEVĚDOMÍ

Skaut je rytířem moderní doby

Světový skauting vstoupil už do druhého století svého působení. Také náš, český skauting, ho následuje téměř po stejnou dobu a oslovuje už několik generací naší mládeže. Nebylo to vždy jen snadné, jeho zásady a mravní zakotvení se přičily režimům, které naši zemi k její nesmírné škodě dokázaly na dlouhá období ovládnout. Bylo to vždy ke škodě nejen státu, ale i národa, jeho morálky, ke škodě hmotné i kulturní a intelektuální. Poškození se nevyhnulo ani skautskému hnutí, které se muselo rovněž s tímto postižením vyrovnat jak samo v sobě, tak i ve své pověsti a možnosti působení na naši společnost. Úhrnná doba jeho zákazů dosahuje téměř celé poloviny doby jeho existence. To vše se na něm zcela zákonitě projevilo a nyní je pouze na něm, aby se ze své minulosti dokázalo plně poučit a se ctí vymanit.

Duchovní orientace skautingu

Původním záměrem zakladatele světového skautingu *Lorda Baden-Powella* byla jeho představa, že se mu podaří mladé lidi, často jen se bezcílně toulající slumy vznikajících center průmyslové revoluce přelomu století, upoutat svým programem, který jim měl dát především životní orientaci a přispět k jejich výchově v dobré občany jejich vlasti. Byl to na prvním místě zajímavý program, jenž je měl do jeho hnutí přilákat, který se pak navíc opíral o pevná pravidla, vedoucí je k předsevzatému cíli. Tato „pravidla“ shrnul přehledně do deseti bodů, podobně, jako byla už dříve stanovena pevná mravní kritéria v židovsko-křesťanském *Desateru Božích přikázání*. To bylo ovšem pro tak hluboce věřícího křesťana-anglikána *Baden-Powella* zcela samozřejmé. Takové duchovní zakotvení považoval za zcela prioritní. Do těchto pravidel, která nazval Zákonem – skautským zákonem –, vložil svoje představy a premisy, které měl skaut v životě naplňovat a dotvářet tak své osobní vlastnosti i vztah k okolí – k lidem, přírodě a světu. Předpokládal, že „skautství“ bude představovat

jakýsi „řád“ a proto mu dal jako vzor středověké rytířství. To pro něho bylo „*ideologií a životním stylem šlechty*“ – (1). Rytíř totiž nebyl pouhým „oplechovaným bojovníkem“, šířícím jen zkázu, zmar a často i smrt, ale „*společenskou poctou, související s myšlenkou rytířství jako Božího bojovníka*“ – (1). A takovými měli být i jím vedení mladí hoši, jimž svůj „program“ předložil. Jako osobní vzor a patrona jim představil *svatého Jiří*, který ovšem v té době byl rovněž patronem Anglie. Nic na tom neměnil ani fakt, že nelze zcela exaktně doložit, zda tento světec vůbec žil; důležité pro něho bylo, že je symbolem vítězství Dobra nad Zlem.

Podle představ *B-P* rytíři „*svou čest považovali za posvátnou věc. Byli věrní Bohu, králi a své zemi. Obzvláště ohleduplní a zdvořilí byli ke všem ženám, dětem a slabým lidem. Pomáhali všem, potřebným dávali peníze i jídlo a šetřili, aby mohli rozdávat*“ – (2). Patřili ke šlechtě, třebaže nepřilíš vysoké, ale přesto patřili mezi „urozence“, jak se tehdy říkalo. Na erbu nad vstupem do zámku v Budišově nedaleko Velkého Meziříčí, vybudovaného v 70. letech 16. století panem *Václavem Berkou z Dubé*, můžeme si přečíst rodové heslo „*NOBLESSE OBLIGE*“ – totiž že „*urozenost zavazuje*“. Proto také měl být skautský zákon pro všechny skauty naprosto závazný. Aby se jeho důležitost ještě více zdůraznila, stvrzovali skauti svoje pevné odhodlání ještě slavnostním slibem.

Pozorným pročtením jednotlivých bodů skautského zákona a také domýšlením jejich požadavků můžeme dospět ke dvěma zajímavým závěrům. Tím prvním je skutečnost už dlouho zdůrazňovaná, že o tom, jsme-li skauty, rozhodujeme vlastně sami. Z jejich formulace totiž zcela jasně vyplývá, jakým *skaut je*. Znamená to tedy, že *není-li*, není ani skautem. „*Tertium non datur*“ – jak říkávali staří Římané. Třetí možnost totiž neexistuje. Je to značně ultimativní, ale je to skutečně jakési „*bud' a nebo*“. Skauting ovšem ví, že jsme lidé chybující, učí však, jak takovým pokleskům nejlépe nejen předcházet, ale pokud k nim snad přece dojde, jak se rychle vzchopit, vrátit se znovu a nezlomen na skautskou stezku, případně jak napravit toto pochybení.

Druhý poznatek je méně patrný. Ačkoliv celý skautský zákon je odrazem křesťanského *Desatera* a to nejen svou podobou, ale i náplní, je s podivem, že v něm není zdůrazňována spiritualita, a už vůbec ne religiozita, na níž *B-P* tak často trval. Vyplývá to z jeho četných vyjádření ve skautském tisku i z jeho písemných prací. Prohlásil, že „*skaut je věřící a já odmítám všechny formy skautingu, které nemají náboženský základ*“ – (3). Časopis francouzských skautů „*ECLAIREURS*“ uvádí ještě zřetelnější pokyn, že totiž „*každý skaut by měl být příslušníkem církve*“ – (4). To jsou nesmírně závažná slova a nelze je jen tak snadno ignorovat.

Zda nedostatečně zdůrazněný duchovní rozměr v Zákoně byl skutečně záměrem, či jenom mimoděk nastalou situací, je obtížné dnes rozhodnout. V každém případě to bylo přínosné v době, když se začal skauting šířit do oblastí s jinou než pouze na křesťanství vybudovanou kulturou. I to měl Zakladatel na mysli, protože vnímal jiná světová monotheistická náboženství velmi vstřícně. Říká – „*katolictví, protestantství, islám atd. (...) Základním bodem je to, že vyznávají Boha, třebaže rozdílnými způsoby. Podobají se vojákům téže armády*“ – (3). Je to současně vstřícné i těm, kdo víru nemají, ale upřímně hledají – jak říká např. naše slibová formule – *nejvyšší Pravdu a Lásku*. Na druhé straně však, jak připomínají naši francouzští bratři, prohlásil, že „*člověk nestojí za mnoho, jestliže nevěří v Boha a neposlouchá Jeho zákony*“ – (4). Tak by se mohlo stát, že poukaz na absenci spirituality v našem Zákoně by mohl být dvousečným zjištěním. V tomto směru má náš skauting své dlouholeté zkušenosti. Ale je potřeba vidět ještě další podmínky.

Ačkoliv – jak jsme tu naznačili – nebyla spiritualita v jednotlivých bodech Zákona explicitně citována, bratr Zakladatel na ni nezapomněl. Byla totiž uvedena v jím sepsané anglické slibové formulaci, kde upomíná na největší přikázání křesťanství, jak je podle evangelia sv. Marka sdělil Ježíš Kristus židovskému učenci (Mk 12, 29-31). Ve zřetelné podobě byla později označena jako tzv. základní *mravní principy skautingu*, totiž *služba Bohu, služba bližnímu a služba sobě*. Oficiálně byly těmito slovy kodifikovány mnohem později, na 26. mezinárodní skautské konferenci v kanadském Montrealu v červenci 1977 (5). Jejich respektování a přijetí je – jak se domnívám – stejně důležité, ne-li důležitější, než respektování a přijetí skautského zákona. Uvedu zde na potvrzení toho něco, za co možná sklidím hodně kritiky. Pokyny jednotlivých bodů našeho zákona jsou především etickými pravidly této kultury a společnosti, která by měl respektovat každý kultivovaný, vchovaný a dobře se chovající člověk. Skutečnou orientací skauta pak je jeho morální ukotvení, obsažené právě v oněch základních principech, přesto tak často opomíjených.

Cesta českého skautingu k jeho duchovnímu rozměru nebyla lehká, třebaže zakladatel našeho hnutí – *A. B. Svojsík* – byl jí příznivě nakloněn (jak uvedl *V. Zatloukal-Ševlk* ve své kronice katolických skautů) – „*skauting znamená křesťanství v nejhlubším jeho smyslu*“. Rovněž *R. Plajner*, který byl občas neprávem obviňován z levicových názorů, kdysi prohlásil, že „*nade vším technickým (...) stojí ovšem vysoko junácký zákon, mravní závazek zapečetěný dobrovolným junáckým slibem. (...) Od junáckého zákona vede strmá cesta k Dekalogu, k zákonu Božímu a ke Kristu*“ – (6). To vše je podstatné, to vše dělá skauting skautingem a také to vše ho odlišuje od „volnočasových aktivit“, jimiž opravdu není.

Skauting je služba

Skauting je skutečně služba. Je to dáno nejen jeho už uvedenými třemi mravními principy, ale také formulací některých bodů jeho Zákona a též obsahem skautského slibu. Heslo „Sloužím“ je pak stálým průvodcem roverů. Traduje se, že bylo převzato z osobního rytířského hesla našeho krále *Jana Lucemburského* (vládl 1310-1346), který je měl uvedeno na svém štítě v podobě „*ICH DIEN*“ . (V nevelkém Lucembursku je i dnes němčina vedle francouzštiny a „*lucemburštiny*“ – jakési podoby místního nářečí – jedním z tam běžně frekventovaných jazyků.)

Moderní demokratický stát zaručuje všem svým občanům celou řadu práv a jistot. Obranu před vnějším nepřítelem, ochranu osobního, vlastní poctivou prací nabytého majetku, ochranu před kriminálními živly, osobní svobodu i práva, jako je shromažďování, náboženské vyznání, projevy, volba povolání, volný pohyb doma i možnost cest do zahraničí, podporu v nezaměstnanosti a pracovní neschopnosti i celou řadu služeb, jejichž existenci si vlastně často ani neuvědomujeme a považujeme je za naprostou samozřejmost. (Snad mě nikdo nebude chtít nepodezírat ze „socializujících“ choutek, ale mám za to, že pokud už měl stát v rukou zdravotnictví, vzdělání a veřejnou dopravu osob i tovaru, neměl se těchto aktivit po listopadu 1989 vzdát a dát je na pospas bezuzdné komerci, v níž mnohdy neplatí pevná mravní kritéria. Tyto oblasti se totiž dotýkají všech občanů a stát by jejich zcela hladký, bezchybný a všem snadno dostupný chod tak mohl snadno garantovat.)

Na druhé straně ovšem vyžaduje státní aparát od svých občanů, aby se na jeho dobré funkci také sami podíleli. Očekává od nich loajalitu, vytváření svou prací těch hodnot, jež státu pak napomáhají v plnění jeho povinností, též ochotu chránit a bránit tyto hodnoty, distancovat se od extremistických politických stran i jiných aktivit a za své reprezentanty v demokratických volbách vybírat takové kandidáty, kteří náročné úkoly budou naplňovat a zajišťovat už svojí mravní bezúhonností. A jde pochopitelně ještě o mnohé další úkony. Toto vše a jistě i mnoho dalšího je náplní dobrého občanství, k němuž přivádí svou výchovou skauting.

Ten však vyžaduje od každého, koho oslovil a kdo ochotně přijal jeho poselství, ještě něco navíc. Jde právě o „službu“ v oblastech, které tak přesně formulují zmíněné základní principy. Připomeňme si znovu – je to „*služba Bohu, bližnímu a sobě*“. To nejsou pokyny pro tři různé okruhy našich vztahů, intelektuálního i psychického rozvoje a stejně tak tvorby našeho charakteru. Vzájemně se prolínají, doplňují a stvrzují. Celý náš duchovní a společenský život, zařazení ve společnosti, osobní vývoj

je jimi neustále ovlivňován i podmíněn. Ačkoliv – jak jsme si zde už řekli – nejsou výslovně uvedeny v žádném z bodů našeho Zákona, není příliš obtížně je v jejich formulaci také vystopovat.

Stejně tak jsme zde už dříve uvedli, že *B-P* byl hluboce věřícím křesťanem. Pro něho tkvěla tato víra především v životním naplnění. „*To neznamena jenom chodit v neděli do kostela, znát biblické texty nebo rozumět teologii. (...) Víra není jen pro nedělní zamyšlení, ale člověk by tak měl žít v každé minutě a každé části každého dne*“ – (2). Je proto potřebí v každém okamžiku „*dělat to, co On od nás očekává*“ – (tamtéž). V tom je smysl přijetí prvního ze základních mravních principů skautingu. Tak se stává skauting přijatelným i pro ty, kdo „*upřímně hledají*“ svou vlastní cestu životem. Přiznám se, že dodnes upřímně rád vzpomínám na jednoho frekventanta lesní školy, který po společné besedě na toto důležité téma v soukromém rozhovoru připustil, že takto chápaný přístup k prvnímu základnímu principu skautingu mu možná v budoucnosti najde jako „dosud nevěřícímu“ i cestu k Bohu.

Služba bližnímu je jistě beze vší pochybnosti nejobsáhlejší oblastí skautského zařazení do společnosti. Zdaleka nevystačíme s tím, jak nám kdysi naši vůdcové vysvětlovali podstatu „dobrého skutku“, totiž tak, že pomůžeme stařence s nesením její nákupní tašky. Ostatně, při dnešním mravním stavu společnosti a možná i vlastních zkušenostech s mladými delikventy, by nám patrně žádná babička svůj nákup ani nesvěřila. Tady je náplň naší „služby“ mnohem větší a „obsáhlejší“.

Dobrovolný *závazek denního dobrého skutku* byl asi tím, čím se poslání skautingu nejvíce zapsalo do povědomí veřejnosti a co také nepochybně napomáhalo vybudovat náš příznivý obraz v jejich očích. Dobrý skutek je jistě velmi důležitým obsahem druhého principu, není však ani jediným. Všechno naše konání by mělo být pozitivním vztahem k okolí a k lidem kolem nás naplněno. Víme, že existují povolání, jejichž posláním je bezprostřední služba bližním – mám na mysli zdravotníky, členy záchranných sborů, hasiče i rychlou lékařskou pomoc –, ale také učitelé, duchovní a další. Na mravní podstatě těchto oborů nic nemění ani skutečnost, že jsou tato zaměstnání stejně jako každá jiná také odměňovaná finančně. Právě ten zde zmíněný vztah k „subjektu“ jejich péče vytváří hodnotu jejich práce. Jde o to, zda se mu věnují pouze pro obživu svou a své rodiny, či z vlastní *vnitřní potřeby* pomáhat.

Smyslem naplnění našeho druhého mravního principu bude tedy právě vybudování takového vztahu k okolí, k bližním, k celé společnosti. Pozitivní občanství, vědomé si nejen práv, ale především všech nároků

na ně, je pouze prvním stupněm jeho naplňování. K tomu by měl ovšem přistoupit ještě zájem o naléhavé potřeby našeho okolí, našich sousedů a bližních, o jejich starosti a problémy a především také zamyšlení se nad tím, nakolik je v mé moci i schopnostech jim pomáhat a především tuto pomoc být ochoten i schopen poskytnout.

Takovou ochotu a schopnost dobře vyjadřovala „prvorepubliková“ slibová formule, v níž tehdy zaznívalo „*tělem i duší býti hotov pomáhati bližnímu*“. Právě ve slovech „*býti hotov*“ je obsažena nejen schopnost, zručnost a nutná připravenost, ale především tak často opomíjená vůle a ochota. Ke všem těmto vlastnostem i schopnostem nás pak vede třetí mravní princip, jenž důrazem na „*službu sobě*“ rozumí na prvním místě především sebevýchovu, sebevzdělání, na něž kladl velký důraz už sám Zakladatel. Je jistě zcela zbytečné poukazovat na to, že se zde nejedná v žádném případě o prospěchářství či dokonce sobectví. Skauting zde klade důraz na získávání nejen potřebných vědomostí, ale také všech praktických dovedností, sám pak nabízí a předává i takové, s nimiž nepřijdou mladí lidé v běžných podmínkách – ve škole ani v rodinách – vůbec do kontaktu. Prvořadým aspektem je tu ovšem budování a také dotváření charakteru, pěstování touhy být stále lepším a rovněž – což je též důležité – sebekontrolu a sebezpytování, i snahu po nápravě svých možných vlastních chyb, jichž není nikdo uchráněn.

Pokora nevyklučuje sebevědomí

Považoval jsem za potřebné uvést zde předchozí úvahy a poznatky, jistě každému skutečnému skautu velmi dobře známé, abychom si dokázali uvědomit celou jejich šířku i závažnost a jejich vzájemné propojení. To nás pak přivádí k samému ústřednímu aspektu a zamyšlení této stati. Mohlo by se možná zdát, že taková „*služba*“ staví toho, kdo slouží, do pozice jakési podřízenosti tomu, jemuž je naše péče poskytována. To je ovšem pouze zdánlivé, protože pojetí „*skautské služby*“ je výrazně jiné. Především je potřeba uvážit, že k této službě nás přece nikdo nedonutil, přijali jsme ji jako jeden ze tří principiálních předpokladů spontánního naplnění našeho skautského života, v souladu a v duchu jak jeho etiky, stejně tak i jeho „*zákonů*“. Nejsme totiž v demokratickém uspořádání naší země (uvnitř našeho hnutí pak navíc ještě i v bratrském prostředí) nikomu podřízení ani svým původem, ani společenským zařazením, tím méně pak jakoukoliv osobní či jinou závislostí. Pro svoje skautství jsme se rozhodli sami podle svého vlastního úsudku, když jsme poznali, že skautské zásady mohou být naším životním programem i naplněním. Nic na tom nemění ani skutečnost, že k tomu kroku jsme se rozhodli ještě ve

zcela mladém věku. Bylo to však v době, kdy se snad v každém mladém člověku vytváří jeho charakter a také jeho pevné duchovní zakotvení, které ovšem může být různé, nejen pozitivní, ale i odlišné.

Třetí mravní princip skautingu nás naopak může naplňovat jistým sebevědomím, že jsme k takovému vztahu ke svým bližním dospěli jak výchovou, tak také poznáním svého úkolu, či – možná spíše – našeho poslání ve společnosti, totiž zda, kam a k jakému cíli nás tyto skautské principy a zásady vedou. Takové sebevědomí je současně velmi důležité především v těch okamžicích, kdy jsme souhrou okolností postaveni před nesnadný úkol neodkladného zásahu při zraněních, nehodách, jichž jsme se stali, mnohdy i zcela bezděčně, náhodnými svědky. V takovém okamžiku si musíme uvědomit, že jsme to my, nikdo jiný, než my, kdo je v tomto případě schopen, ale také povinen zasáhnout. Toto sebevědomí je totiž posilou pro náš zásah, kdy bychom si měli být vědomi, že jsme k tomu svými schopnostmi vybaveni, a že naše dovednosti, získané ve skautském hnutí či jinde, nám v tomto případě jistě zcela postačí. Každý jiný přístup by totiž byl překážkou a dokonce i brzdou našeho počínání.

Hovoříme-li o sebevědomí, máme na mysli *sebevědomí zdravé*, prosté pýchy a ješitnosti. Ty ostatně nepatří do „vybavení“ nejen skauta, ale i všech ostatních lidí. Už zakladatel kritické filosofie *Sokrates* (5. stol. př. Kr.), muž nad jiné moudrý, prohlásil – „*Scio me nihil scire*“, totiž „*vím, že nic nevím*“. To nebyla jen hraná nebo planá póza, ale velmi upřímné a pokorné přiznání tohoto antického myslitele, že spolu s rozšiřujícím se okruhem všeho jeho poznání se zvětšuje též okruh neznámého a nepoznaného. *Pokora*, jedna ze sedmi ctností, jak je definoval už dávno teolog a filosof scholastické tradice *sv. Tomáš Akvinský* (1225-74), není vůbec v rozporu s věděním, ale jeho věrnou průvodkyní a pojistkou proti pýše i ješitnosti. Jenom primitivní jedinec se totiž pokládá za všeznalého a zcela neomylného genia. Toho jsme – bohužel – v současnosti až příliš častými svědky, ať už je to v politickém prostředí (dokonce včetně jeho vysokých představitelů), stejně tak ve vzájemném osobním vztahu nebo vzájemném poměru „obyčejných lidí“. Je to především pouhý důsledek současného nezdravého vývoje společnosti, který označuje politolog a skautský vůdce *S. Balík-Ježek* jako „nárůst plebejství“.

Pokora i sebevědomí se tedy navzájem nevylučují. Mohlo by se zdát, že takovéto intelektuální vybavení jedince je protimluv, či aspoň svědectvím jisté schizofrenie. Ale není tomu tak. Naopak, jejich skloubení vytváří nejen dobré a stimulující mezilidské vztahy, ale jsou také předpokladem kultivované společenské atmosféry. Není ovšem snadné takového stavu dosáhnout a vychovat k němu sebe nebo jiné.

Hovoříme-li o sebedůvěře, nemá tento pocit nic společného s ješitností, za kterou by mohl být snadno pokládán. Podobně je to i s pokorou. Je to „jedna ze sedmi ctností. Pocit, kdy si člověk uvědomuje vlastní nedokonalost a závislost na někom“. V té závislosti ovšem není submisivní podřízenost, hraničící téměř až s podlézavostí ve vzájemném vztahu dvou jedinců. Dalo by se dokonce říkat, že právě tato pokora si už ve své podstatě vyžaduje jistou dávku sebedůvěry, sebereflexe, totiž „kritického hodnocení sebe sama“ - (7). Podle téhož pramene je totiž sebevědomí „vědomím vlastní hodnoty“. Skaut ví, že byl už přijetím své dobrovolné příslušnosti k tomuto hnutí doslova povolán ke službě a ochotné pomoci bližnímu, jak to předpokládá druhý mravní princip hnutí, definovaný jak jeho zakladatelem, tak i později (jak už bylo dříve uvedeno – v Montrealu v červenci 1977) vrcholnými mezinárodními skautskými institucemi a to v jejich základních dokumentech kodifikovanými zásadami.

Za více než pětatřicet roků své profesní činnosti jsem měl možnost potkat celou řadu lidí. Byli mezi nimi „ramenatí partajní šíbři“, které na jejich velmi výhodná postavení dovedla pouze stranická příslušnost a jejich bezvýhradná poslušnost příkazů „shora“. Ale setkal jsem se i s velmi příjemnými, mravně silnými jedinci, kteří se nezpronevěřili morálním závazkům a nepochybně též dobré rodinné výchově. Někdy jsme pro vyřešení obtížných problémů museli přizvat i odborníky a vědecké pracovníky vysokých škol, profesory (z nichž někteří nám kdysi přednášeli v době našich studií), kteří pro svoje kvality už byli pozváni jako přednášející na prestižní zahraniční technické university. Bylo velmi zajímavé porovnávat, jak nejrůznější jedinci vystupovali. Mohu zde beze vší pochybnosti konstatovat, že právě ti nejvzdělanější patřili k těm skromným. A to přesto, že svůj odborný názor prezentovali vždycky zcela nepochybně. Když se setkali s těmi namyšlenými straníky, byli jimi drze přehlíženi, protože naši experti obvykle nepatřili k této privilegované kastě.

Dovolil jsem si tu uvést drobný poznatek, který snad dostatečně dokumentuje uvedené tvrzení o „kompatibilitě“ současného skromného vystupování s poznáním vlastních schopností a jejich uplatnění.

Rozvíjení skautské osobnosti

Asi jen málokdo z nás vstupoval do skautského hnutí s představou, že je to hnutí výchovné. To si snad mohli uvědomit dospělí, kteří při obnovách totalitami zakázaného a pronásledovaného skautingu se domnívali, že mohou k jeho dalšímu rozvoji svými schopnostmi přispět. Ale také pro ně platilo, že si svoje *vnitřní skautství* museli sami vybudovat prvořadě.

Dosáhnout takových morálních a intelektuálních osobních kvalit není snadnou a ani jednoduchou záležitostí. Uvědomuje si to i skauting,

který to považuje za jedno ze svých prioritních posláních. Proto formuloval povinnost sebevýchovy k tomuto cíli za jeden ze svých mravních pilířů, kterým ji tak staví na roveň vztahu k vyšším nemotným hodnotám, za něž považuje na prvním místě povinnost k Bohu, a také na roveň vztahu k ostatním lidem, které nazývá bližními.

Skauting je otevřený všem, bez ohledu na sociální zařazení, rasu, národnost, společenské postavení, či jiná kritéria, která si lidstvo časem vytvořilo jako dělící znaky společnosti. Dodám k tomu pouze, že hnutí je otevřeno „všem lidem dobré vůle“. Jenom ti totiž jsou schopni a ochotni přijmout jeho zásady a mravní pilíře i jeho Zákon. Erudovaný skautský historik *Karel Lešanovský* v té souvislosti připomíná (8), že však k opaku může dojít a také někdy skutečně došlo. Měl při tom na mysli levicovou orientaci některých jedinců, organizovaných především v komunistické straně. Ve své studii proto píše o jakési svého druhu schizofrenii, jíž tito skauti podlehli a zdůrazňuje, že „dvěma pánům – skautingu a totalitě – nelze současně sloužit“. O tom se zde ještě krátce zmíním. Je ovšem třeba při této příležitosti rovněž připomenout jednu, dnes však velmi často opomíjenou skutečnost. Krátce po druhé světové válce jsme měli v souladu s původním záměrem Zakladatele skautingu, ale také jeho českého následovatele, zavedený statut „hocha či dívky na zkoušku“. Jím se stalo skautské hnutí také „výběrovou organizací“. To jsme ostatně nikdy nepopírali. Tato výběrovost dávala hnutí jistotu, že opravdovými skauty se stali jenom ti jedinci, kteří zcela bez výhrad přijali morální poslání skautingu a celým svým životem svědčili o této skutečnosti. Bylo běžné, že skautský vůdce, do jehož rukou skládali nováčci dobrovolný skautský slib, rozhodoval o tom, kdo už je pro tento krok zralý a kdo tak skýtá naději, že v nastoupené skautské stezce vytrvá.

To byl pro skautské vůdce velmi náročný úkol. Mladí lidé se rozvíjejí a jejich budoucnost je velmi obtížné předjímat. Velká většina skutečně nezklamala, jak nás přesvědčila minulost, mnozí však také díky prostředí, do něhož je život postavil, později skautskou stezku z nejrůznějších důvodů opustili. Snad nejmarkantnějším příkladem byly levicové názory, které v meziválečném období postihly společnost napříč celým jejím spektrem. Nebyla to pouze její „spodina“, ovládaná čirou závistí, či podléhající lákavým heslům a příslibům „jasných zítřků“, ale také lidé vzdělaní. Velká část intelektuální elity národa viděla v komunisty předložené lživě vidině budoucnost pro všechny. Postihlo to též skauty, kteří v tom jakoby očekávali naplnění všech zásad, k nimž je skauting vedl. Nepochopili, že třídní boj, fyzická likvidace odpůrců, diktatura „proletariátu“ a odnímání soukromého majetku je v příkrém rozporu s tím, čemu kdysi sami dobrovolně slibovali věrnost. Zda se později poučili, zda „prozřeli“, je už jinou kapitolou. Stejně tak, zda se pokorně vrátili, zda se omluvili postiženým za spáchané křivdy, zda napravili, pokud to bylo ještě

možné, vše, co svým omylem způsobili. Tyto úvahy by nás ale odváděly od jádra našeho tématu. Na toto téma bylo už sepsáno dost fundovaných prací.

Skautské hnutí si dobře uvědomuje vývoj osobnosti nejen mladých, přináší duševní a duchovní rozvoj jednotlivcům a vnímá to jako jeden ze základních pilířů výchovy. Je to sice až ve třetím z nich, ale také zde platí ono často citované „*last but not least*“. Uznáme-li totiž zde uvedený třetí mravní princip jako jeden z atributů, jenž vytváří podstatu skautingu, pak mu musíme také přiznat jeho trvalou platnost, bez ohledu na to, zda ho tak vnímá mládež, nebo už dospělí skauti. „*Služba sobě*“, přesněji řečeno „*práce na sobě*“, je tak trvalou povinností každého z nás. Ať už se jedná o sebevýchovu, sebepoznávání, sebevzdělávání, rozvoj vlastního intelektu a získávání nových pohledů i korekci těch získaným poznáním překonaných. Není to snadné a může při tom docházet též k osobním zakolísáním a přehmatům. Tady pomůže jen ona zmíněná a tolik potřebná pokora, s níž si tuto chybu přiznáme a napravíme. Jenom sebestředný ješita setrvává ve svém omylu, pevně přesvědčen o své neomylnosti, která mu nedovoluje připustit si vlastní pochybení.

Pracovat intenzivně na svém osobním rozvoji je pro každého skutečného skauta samozřejmé. Platí to nejen pro „technickou zručnost“, ale především pro růst intelektuální. Jen málokdo může tvrdit, že přijal a nikdy neporušil všechny zásady našeho hnutí, že už našel onu „*nejvyšší Pravdu a Lásku*“, jimž sliboval věrnou službu v každé době (často má dokonce jisté potíže, aby tento pojem vůbec pochopil). Vyvíjí se také náš vztah k této zemi, kdysi tak krásně nazývané „vlastí“. To vše může být náplní usilovného hledání a nacházení. Takové „*hledání*“ je snad ještě důležitější, než samo „*vědění*“. Mám za to, že tedy můžeme bez výhrad souhlasit s *Hanou Bořkovcovou*, když říká – „*myslím si: kdyby člověk měl stvořit člověka, byl by ho učinil vědoucím. Bůh ho učinil hledajícím. Tím mu daroval svět. Svůj svět. Tu nepřebornou nádheru*“ – (9).

Skauting vede rovněž k sebevědomí. K sebevědomí zdravému, prostému velikášství, egocentrismu, k sebevědomí – snad by se dalo tak označit – konstruktivnímu. Má mnoho společného se *sebedůvěrou*. Tedy s vědomím, že nastoupená cesta je správná, že nás vede k duchovním, morálním a kulturním kořenům této euroatlantické civilizace, cesta, jež je její nedílnou součástí. K takovému vědomí, že mravní předpoklady všech skautských zásad mohou být a jsou dostatečnou průpravou k dobrému občanství. Ke vztahu ke všem přicházejícím veřejným záležitostem, dokladem, že jejich nositel je nejen schopen, ale také ochoten být pro tuto zemi přínosem. Aby se tak celospolečenské záležitosti nestaly doménou lidí bezpáteřných, hledajících jenom svoje uplatnění, obohacení

a zdroj informací a beztrestnosti, jak jsme tomu v současné politické sféře tak často svědky. Ale také k vědomí, že naše osobní vybavení dovednostmi je zcela dostačující k tomu být prospěšný a pomáhat jiným, jak nám ukládá třetí bod našeho skautského zákona.

K tomu všemu i k mnoha dalším vlastnostem nás vede jen dobře uplatňovaná skautská výchova. Podle těchto poznámek by se zdálo, že skauting přináší pouze svazující povinnosti, četné zákazy a příkazy a jenom minimum radostí a pohody. Není tomu tak. Svědčí o tom miliony těch, kdo jím kdysi prošli a dosud i v pokročilém věku na svoje radostné skautské mládí vzpomínají. Skautská výchova je především záležitostí dobrých skautských vůdců. Ti by si měli být této povinnosti vědomí, ale také sami být na toto obtížné působení, nepostrádající ovšem rovněž celou řadu radostných chvil, vlastní celoživotní poutí po své skautské stezce dobře vybavení. Být dobrým skautským vůdcem je nejvyšší metou a jistě nejkrásnějším zážitkem i nejdůležitějším posláním na tomto nádherném skautském putování. Dosažení takové úrovně „*vůdcovství*“ je jistě vyvrcholením cesty za vlastním „*niterným skautstvím*“. Je cennější, než ty nejvýznamnější funkce v našich vrcholných institucích a snad – vnímám to tak – i dekorování za nejrůznější zásluhy.

Ruku v ruce

Jen letmo a spíše povrchně jsme se na předchozích stránkách zabývali dvěma povahovými rysy, které mohou ovlivňovat a dotvářet charakter. Při prvním pohledu se zdá, jako by se navzájem vylučovaly, jako by se nemohly oba setkat v chování jednotlivce. Jako kdyby to byly zcela odlišné a vzájemně si odporující projevy. A přece tomu tak nemusí být. Mohou se totiž nejen doplňovat, ale také – a to je podstatné – vzájemně se korigovat. Smyslem našich úvah nebyl návod, jak k takovému stavu dospět. Chtěl jsem zde pouze ukázat, že jejich souhlasný projev má místo ve skautské výchově, ale také je jedním z jejich pozitivních cílů.

Sebevědomí, prosté jakéhokoliv velikášství a egocentrismu, dává jistotu, že jedinec je schopen, ale především i ochoten (je „*hotov*“) být v dané chvíli tím, třeba jediným, kdo bez delšího rozmýšlení bude jednat. Netýká se to jistě jen okamžité pomoci jednotlivcům v případě nehod, zranění, potřeby materiálního nebo také finančního příspěvku trpícím. Už jsme tu dříve zmínili např. i výchovu k dobrému občanství, které bude napomáhat – zejména v naší zemi, tak dlouho těžce zkoušené oběma totalitami – k vytváření demokratického právního státu. Velmi často jsou lidé zcela znechucení vývojem společnosti, ale nejsou ani ochotní se

tomu nejen bránit, ale také osobně přispět k pokusu o jeho všeobecnou nápravu. A jak často při tom slýcháme – „já sám to nenapravím...“, případně že „to už je všechno předem dohodnuté“. Není tomu tak a skaut, který ví, kudy vede cesta k mravní obrodě společnosti, by měl nejen svým osobním příkladem, ale také svou aktivitou ke zlepšení stavu veřejných věcí vždy s plným nasazením přispívat. Nejde jen o aktivní podíl na dění, ale třeba o pouhou účast ve volbách. Nechuť konat není rozhodně konstruktivní a daný stav jen prodlužuje.

Pokora je jednou z křesťanských ctností a pokud jsme ty minulé úvahy sledovali pozorně, jistě jsme pochopili, že právě tato vlastnost by měla být neoddělitelnou průvodkyní našeho zdravého sebevědomí. Není potřebná pouze pro křesťany, ale každému, komu není slušné chování cizí. Pokora bez poníženosti, pokora respektující nejen partnera, ale také našeho názorového oponenta, pokora vstřícná všemu našemu okolí. Doprovázená též ruku v ruce zdravým sebevědomím, prostém veškeré pýchy a pocitu nadřazenosti, dotváří charakter nejenom skauta, ale je rovněž navýsost nutná pro ozdravení této společnosti, v níž sobectví, závist, nedůvěra a také nedostatek kulturnosti i duchovního zakotvení přispívá k existenci stavu, který před časem – jak už uvedeno – označil náš bratr *Ježek* „nárůstem plebejství“, jež tolik otravuje společenské klima současnosti. Skautům pak také pomáhají k jejich soustavnému naplňování onoho hesla, jež pro sebe kdysi přejali od krále *Jana* naši roveři a rangers, totiž –

– „sloužím!“

V Ivančicích v dubnu L. P. 2019

Prameny

1. VELKÁ VŠEOBECNÁ ENCYKLOPEDIE – Euromedia Group – Praha 2010
2. Lord Baden-Powell of Gilwell – VLČE – SKAUT – ROVER – Skauting – Liberec 1993
3. Navrátil, Zdeněk – BLÍŽE K BADEN-POWELLOVI – *ZNF* – Ivančice 2017
4. LORD BADEN-POWELL O NÁBOŽENSTVÍ – (vydal *Scouteuropresse*) – překlad z francouzského originálu M. Kudláčková a J. Poul – *ZNF* – Ivančice 2003
5. Navrátil, Zdeněk – SKAUTING JE RADOSTÍ – *ZNF* – Ivančice 2017
6. Zatloukal, Václav – KATOLIČTÍ SKAUTI JUNÁCI V ČESKOSLOVENSKU – Javor – Brno 1997
7. MALÁ ILUSTROVANÁ ENCYKLOPEDIE – Encyklopedický dům – Praha 1999
8. Lešanovský, Karel – KOMUNISMUS A SKAUTI-KOMUNISTÉ – ELŠ – Praha 2014
9. Bořkovcová, Hana – PÍŠU A SEŠIT MI LEŽÍ NA KOLENOU – Plus – Praha 2011

Obsah

Duchovní orientace skautingu	1
Skauting je služba	4
Pokora nevylučuje sebevědomí	6
Rozvíjení skautské osobnosti	8
Ruku v ruce	11
Prameny	12
Obsah	13

ZNF

Zdeněk Navrátil

POKORA I SEBEVĚDOMÍ

2019

Ing. Zdeněk Navrátil BLŠ, ELŠ

POKORA I SEBEVĚDOMÍ

Skaut je rytířem moderní doby

ZNF

Ivančice, v květnu L. P. 2019

*Děkuji bratru Ing. Jiřímu Čejkovi DrSc, nositeli ŘSV
za pozorné pročtení úvahy, dobré slovo i cenné připomínky, jimiž
významně přispěl k předloženému textu. – Bratrsky ZNF*